

ЧИ МАЄ ПРАВО РАХУНКОВА ПАЛАТА КОНТРОЛЮВАТИ ВИКОРИСТАННЯ КОШТІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Статтею 110 Бюджетного кодексу України, прийнятого 8 липня 2010 року, до повноважень Рахункової палати віднесено здійснення контролю за використанням коштів місцевих бюджетів у частині трансфертів, які надаються з державного бюджету. До цього такої норми не було, хоча Палата була причетна до контролю за використанням коштів місцевих бюджетів, коли вони разом із коштами держбюджету залучалися місцевими держадміністраціями на реалізацію державних програм. Нині зрозуміло, як можна контролювати міжбюджетний трансферт у формі субвенції — вона має певну мету, бюджетний паспорт, звітність... Але як можна контролювати використання дотації вирівнювання, яка також є міжбюджетним трансфертом?

Н. Богомол

Передусім зазначимо, що чинною редакцією Бюджетного кодексу України від 21.06.2001 №2542 (далі — Бюджетний кодекс 2001 року) до повноважень Рахункової палати з контролю за дотриманням бюджетного законодавства віднесено здійснення контролю за використанням бюджетних коштів у частині фінансування повноважень місцевих державних адміністрацій та делегованих місцевому самоврядуванню повноважень органів виконавчої влади по доходах і видатках.

Статтею 143 Конституції України встановлено, що органам місцевого самоврядування можуть надаватися законом окремі повноваження орга-

нів виконавчої влади. Держава фінансує здійснення цих повноважень у повному обсязі за рахунок коштів Державного бюджету України або шляхом віднесення до місцевого бюджету у встановленому законом порядку окремих загальнодержавних податків чи передачі органам місцевого самоврядування відповідних об'єктів державної власності.

На забезпечення виконання зазначеної норми Конституції України статтями 82 та 83 Бюджетного кодексу 2001 року встановлено, що видатки, які визначаються функціями держави та можуть бути передані на виконання Автономній Республіці Крим та місцевому самоврядуванню з

метою забезпечення найбільш ефективного їх виконання на основі принципу субсидіарності, здійснюються за рахунок коштів місцевих бюджетів, у тому числі трансфертів з Державного бюджету України.

Також статтею 85 Бюджетного кодексу 2001 року обумовлено, що держава може передати Раді міністрів Автономної Республіки Крим чи органам місцевого самоврядування право на здійснення видатків лише за умови відповідної передачі бюджетних ресурсів у вигляді закріплених за відповідними бюджетами загальнодержавних податків і зборів (обов'язкових платежів) або їх частки, а також трансфертів з Державного бюджету України.

Тобто видатки на делеговані Раді міністрів Автономної Республіки Крим та місцевому самоврядуванню повноваження здійснюються в першу чергу за рахунок закріплених за відповідними бюджетами загальнодержавних податків і зборів (обов'язкових платежів) або їх частки. У разі недостатності таких коштів для покриття видатків визначається дотація вирівнювання.

При цьому загальнодержавні податки і збори (обов'язкові платежі) або їх частки, закріплені за бюджетами місцевого самоврядування, не включаються згідно із статтею 29 Бюджетного кодексу 2001 року до доходів Державного бюджету України.

Відповідно до статті 98 Конституції України Рахункова палата здійснює контроль за надходженням та використанням коштів Державного бюджету України. Це означає, що Рахункова палата повноважна контролювати усі види міжбюджетних трансфертів, у тому числі і дотації вирівнювання, які щороку затверджуються Законом України про Державний бюджет України.

Така ж позиція у 1997 році була висловлена Конституційним судом України у рішенні від 23 грудня 1997 року №7-зп. Так, Конституційний Суд України зазначив: «Відповідно до пункту 4 частини першої статті 138, статті 142 Конституції України та пункту 6 статті 16 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21 травня 1997 року бюджет Автономної Республіки Крим та місцеві бюджети не входять до складу Державного бюджету України. Контрольні повноваження Рахункової палати, відповідно до статті 98 Конституції України, на місцеві бюджети не поширюються. Якщо ж, згідно із частиною третьою статті 143 Конституції України, держава відповідним законом надає органам місцевого самоврядування окремі повноваження органів виконавчої влади і фінансує здійснення цих повноважень у повному обсязі за рахунок коштів Державного бюджету України або фінансово підтримує місцеве самоврядування з цього бюджету іншим шляхом відповідно до час-

тини третьої статті 142 Конституції України, то контроль з боку Рахункової палати за використанням коштів місцевих бюджетів може здійснюватися в обсязі використання коштів Державного бюджету України».

У зв'язку з цим слід відмітити, що вищезазначені норми статті 110 Бюджетного кодексу 2001 року у частині наділення Рахункової палати повноваженнями щодо контролю за використанням коштів місцевих бюджетів, сформованих шляхом закріплення за відповідними бюджетами місцевого самоврядування загальнодержавних податків і зборів (обов'язкових платежів) або їх частки, не відповідають статті 98 Конституції України.

Статтею 110 Бюджетного кодексу України від 08.07.2010 № 2456 (далі — Бюджетний кодекс 2010 року), який набуде чинності з 1 січня 2011 року, крім окремих його положень, зазначену суперечність усунуто.

Таким чином, Рахункова палата відповідно до статті 110 як Бюджетного кодексу 2001 року, так і Бюджетного кодексу 2010 року мала, має і матиме повноваження щодо контролю за надходженням та використанням коштів місцевих бюджетів виключно у частині трансфертів, які надаються з державного бюджету, обсяг яких визначається щорічно законом України про Державний бюджет України.

Водночас потрібно зазначити, що невірним є наведене у запиті твердження про те, що «Рахункова палата була причетна до контролю за використанням коштів місцевих бюджетів, коли вони разом із коштами держбюджету залучалися місцевими адміністраціями на реалізацію державних програм».

Так, Законом України «Про державні цільові програми» у статті 15 визначено, що розроблення та виконання державної цільової програми здійснюються за рахунок коштів Державного бюджету України, а також інших джерел, передбачених законом. Практика засвідчує, що окремі державні цільові програми передбачають залучення коштів місцевого бюджету для виконання їх завдань та заходів.

Однак, як зазначалося вище, контрольні повноваження Рахункової палати, відповідно до статті 98 Конституції України, на місцеві бюджети не поширюються, окрім трансфертів, які надаються з державного бюджету.

Отже, Рахункова палата повноважна здійснювати контроль за надходженням та використанням коштів державного бюджету України, у тому числі спрямованих на виконання завдань та заходів державних цільових програм.

Лариса КУЛИКІВСЬКА,
начальник відділу департаменту з питань
правового забезпечення Рахункової палати